

אנשכולות

הסלון השבועי של תלמידי ישיבת "כרם ביבנה"

"לזכר עולם יהיה צדיק" לע"נ מרן ראש הישיבה הרב חיים יעקב גולדויכט זצ"ל בן הרה"ח ישראל אלעזר זצ"ל
נלב"ע ב' באדר א' ה'תשנ"ה ת.נ.צ.ב.ה.

קבלת הלוחות

שמואל נעים (ד')

פרשת כי תשא-פרה
י"ח באדר ה'תשס"ט
גיליון מס' 94
(שנה שליטית)

זמני השבת

ת"א י-ם	17.05	17.26	הדלקת נרות
	18.22	18.24	צאת השבת

זעילוי נשמת

זוהרה בת רחמה חיון ע"ה
מאיר בן עישה חיון ע"ה
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצח ע"י משפחת שטרית

את התחלת פרשת "כי תשא" כבר הספקנו לקרוא לפני שלוש שבתות אבל עניינה המרכזי הוא נתינת הלוחות, גם הראשונים וגם השניים.

נשאלת השאלה, מהו הצורך בשתי לוחות? אם הקב"ה לא רצה להוריד לנו אותם מלכתחילה בגלל העוון החמור – חטא העגל, אנחנו מבינים ולא היה צורך לתת לנו אותם, אלא להשאיר אותם בשמיים ולחכות עד שהעם יחזור בתשובה. ואם הקב"ה כן רצה, בכל זאת, למסור לנו אותם, מה השיג משה רבנו על ידי שביירתם? הדבר הזה מאוד קשה!

בנוסף אנחנו יכולים להבחין לכאורה באיזושהי סתירה בין מדרשים. המדרש בפרשתנו דורש (פרשה מ"ז), על משה רבנו, את הפסוק "טוב לי כי עוניתי" (תהילים קי"ט, ע"א) שלטובתו של משה נתענה 120 יום... אמר הקב"ה נצטערת, חיך אין אתה מפסיד. בלוחות הראשונים לא היו אלא עשרת הדברות בלבד, עכשיו שנצטערת אני נותן לך הלכות מדרשות ואגדות. רואים מכאן שבלוחות הראשונים לא היו, ולא קבלו את ההלכות מדרשות ואגדות. וזה ברור שא"א להגיד שבלוחות הראשונים קבלו בע"פ ועכשיו קבלו בכתב, כי המדרש בעצמו כותב שהם יהיו על פה.

לעומת זאת המדרש בשיר השירים (ה', פרשה י"ב) כותב "ידי גלילי זהב – אלו לוחות הברית שנאמר 'הלוחות מעשה אלוקים המה', גלילי זהב – אלו דברי תורה, ממולאים בתרשיש – זה התלמוד... חנניה בן אחי ר' יהושע אומר בין כל דיבור ודיבור פרשיותיה ודקדוקיה של תורה היו כתובים כמו המשל שבין כל גל גדול בים יש בניהם גלים קטנים", מפה מוכח שלא רק שבלוחות הראשונים כן קבלו את ההלכות והמדרשים אלא גם שזה היה כתוב על הלוחות. וכאן מדובר על הלוחות הראשונים כי המדרש מדבר על "מעשה אלוקים המה" שזה מתייחס דווקא ללוחות הראשונים כי רק הם היו מהקב"ה.

לכן השאלה היא מה הפשט, פעם אחת רואים שלא היו בלוחות השניים "הלכות, מדרשות ואגדות" ומצד שני ראינו שכן היו?

ועוד קשה, כי כתוב "ויכתב על הלוחות כמכתב הראשון" (דברים י', ד'), משה כותב על הלוחות השניים כל מה שהיה כתוב על הראשונים אז איך (לפי המדרש של פרשתנו) קיבל את הדברים האלה בע"פ?

אלא שיסוד הדברים כתוב ב"שם משמאל". חיוני לדעת, שמצב עם ישראל לפני חטא העגל היה שווה למצב של אדם הראשון לפני החטא, שגופם היה קדוש וכמו שראינו במאמר שהתפרסם בגיליון הקודם, שגופם של אדם וחווה היה קדוש לכן לא התביישו להיות עירומים, רק לאחר החטא, כשגופם התחיל להיות מגושם, הרגישו צורך להסתיר את בשרם שהחזיק בתוכו את נשמותיהם. ובני ישראל מאז מעמד הר סיני עד חטא העגל, זכו להיות בדרגת אדם הראשון לפני החטא שגופו ונשמתו היו קדושים ובוזה תקנו את החטא של אדם הראשון אבל, מצב ישראל אחרי חטא העגל היה שווה למצב של אדם אחרי חטאו (ואנחנו עד היום מתקנים את העוון הזה), כלומר נשמתם נשארה קדושה אבל גופם הפך מדבר רוחני לדבר גשמי.

ההבדל הזה, הוא בדיוק ההבדל שבין הלוחות הראשונים לבין הלוחות שניים, כדרגת האדם כך דרגת המתנה של הקב"ה אליו.

הלוחות הראשונים "מעשה אלוקים המה", לא רק שהכתב (הדברות) היה מהקב"ה אלא גם גופם, הלוחות, היו מהקב"ה בכבודו ובעצמו. במצב הזה, הקב"ה היה יכול לכתוב את כל סודות התורה על הלוחות עצמם, כי בני ישראל הגיעו למדרגה כה נשגבה שלא היה חשש שיתגלו הדברים לאומות העולם (מדרש מ"ז). ובאמת לא היו כתובות בהם ההלכות כמו שראינו במדרש (שה"ש) אלא כמו שכתוב בתניא פרק כ"ג שבכל תג ותג צפונים סודות התורה, ובני ישראל היו בדרגה גבוהה כזאת שבראייתם הפשוטה היו משיגים את כל חכמת אלוקים.

בגלל החטא, גופם נהיה חומרי לכן לא היו בדרגה לקבל לוחות שהקב"ה כתב אותם עם הסודות בפנים.

בכל זאת משה רבנו חטף אותם מיד ה', אפילו אם צריך לשבור כדי שזוה יישאר שלנו, ובעצם רק בזכות זה שמשא הוריד אותם זכינו לתורה בין שבכתב בין שבעל פה מלאה סודות ועכשיו תפקידנו הוא לברר בין שבירי הלוחות את האור שנשאר מהם, אך לא היינו מקבלים זאת לולי הורדתם ושביירתם.

ומדויק היטב בפסוקים: "וכתבתי על הלוחות את הדברים אשר היו הלוחות הראשונים". כי כתוב "את הדברים" ולא כדברים – את הדברים במילואם ולא מעין הדברים.

עכשיו נשאר לנו להבין איך משיגים את כל האורות – אותיות – שפרחו באוויר, ושקשה להגיע אליהם, כמו פֶּלֶן כביכול שמסתובב באוויר שקשה מאוד לתפוס אותו?

אם נדייק במדרש נגלה את התשובה. כשהקב"ה מדבר עם משה רבנו בלוחות השניים דווקא, הוא אומר לו בזכות שלא אכלת, לא שתית, ולא ישנת 40 יום – בזכות זה קבלת את המדרשים וההלכות והאגדות שהם העוזרים להגיע לחכמה האלוקית (שפת אמת, כי תשא), ככתוב (בלוחות השניים) "ויהי שם עם ה' ארבעים יום וארבעים לילה לחם לא אכל ומים לא שתה", בזכות זה, "ויכתב על הלוחות את דברי הברית עשרת הדברים" (ל"ד, כ"ח).

בזכות לימוד תורה שבע"פ, אם נעמול ונתאמץ להבין את כל הדינים על בוריים, נזכה שאור התורה ידריך אותנו בדרך האמת.

השפת אמת במדבר (בהר) כותב שלעתיד לבא יום י"ח בתמוז – יום קבלת הלוחות הראשונים, שהפך ליגון משום שביירתן, לעתיד לבא יום זה יהפך לשמחה. כי הגאולה תגיע לאחר שכל בני ישראל יזכו להיות בדרגה כמו שהיו לפני חטא העגל, לכן זה יהיה למפרע כאילו קבלנו ביום זה את הלוחות הראשונים ולא נשתברו, לכן יהפוך לשמחה. בעזרת ה', שנזכה לגאולה קרובה בימינו, אמן.

העורך: מוטי פקטר | עורך משנה: חיים ארנפלד

העלון יוצא לאור ע"י ישיבת "כרם ביבנה", ד"נ אבטח 79855 נא לשמור על קדושת הגליון!

העלון מופיע גם באתרי הישיבה באינטרנט: www.kby.org.il (עברית), www.kby.org (אנגלית)

עדים שלא ראו מסירת הטבעת

הרב אליעזר מגן שליט"א

א"צ דרישה וחקירה וידיעה בלא ראייה מהני, ה"ה בקידושין שגם שם א"צ דרישה וחקירה, וידיעה בלא ראייה מהני.

אך האורים ותומים⁸ חלק עליו, דווקא בדיני ממונות סגי בידיעה כי שם העדות היא לראיה, ולא איכרי סהדי אלא לשקרי, משא"כ בקידושין שהמקדש בלא עדים, אין הקידושין חלים כלל דילפינן דבר דבר ממנו והתורה הצריכה דווקא עדים, ואפילו אם הם מודים שנתקדשה לא מהני.

הקצות⁹ דחה את התומים¹⁰, אך הקשה גם על הב"ש מהא דפסק השו"ע¹¹ שצריך שהבעל והאשה יראו את העדים וידעו שהעדים רואים אותם, שאם העדים מאחורי הגדר והבעל והאשה לא יודעים שרואים אותם יכולים הם לומר שלא נתכוונו לשם קידושין אלא לצחוק בעלמא, והראיה שלא ייחדו עדים. ואומר הקצות שרואים מכאן נגד הב"ש, שכיוון שהעדים לא ראו את מסירת הטבעת והאיש והאשה סבורים שאין עדים, הו"ל כמקדש ועדים מאחורי הגדר דלא הונו קידושין.

אך י"ל הנידון דהקצות לא דמי לנידון דידן, שהרי האיש והאשה בחופה רואים את העדים ויודעים שהם מעידים עליהם, ולא זו בלבד אלא שהחתן והכלה לא יודעים שברגע מסירת הטבעת הצלם הסתיר להם ולא ראו, והם חושבים שיש עדים על הקידושין, ולא כהקצות שכתב שכיוון שהעדים לא ראו את רגע הקידושין הו"ל מקדש בלא עדים כיוון שהאיש והאשה לא ידעו שיש עדים.

וכן מוכח מהחלקת מחוקק¹² נגד הקצות, שכתב הח"מ שאם היא טוענת שידעה שהיו שם עדים ושמעה קול העדים, וגם העדים ראו אותה לפני הקידושין ובשעת הקידושין שמעו קול – שמיעה כראיה לענין זה, ואע"פ שהעדים לא ראו את הקידושין – מקודשת.

הלכה למעשה:

הרמ"א¹³ פסק כרשב"א שידיעה בלא ראייה לא מהני וכתב "וצריכים העדים לראות הנתינה ממש לידה או לרשותה, אבל אם לא ראו הנתינה ממש, אע"פ ששמעו שאמר התקדשי לי בחפץ פלוני ואח"כ יצא מתחת ידה אינן קידושין עד שיראו הנתינה ממש".

העולה מהדברים עד כאן: לדעת הרשב"א, מרדכי בגיטין, תומים והקצות – ידיעה בלא ראייה לא מהני. ולדעת הרא"ם והב"ש – ידיעה בלא ראייה מהני.

ומכריע החת"ס¹⁴ שכו"ע מודים שכאשר יש ידיעה גמורה וברורה שנכנסה לחופה ויצאה בחזקת נשואה הרי היא מקודשת, ולכן בנידון דידן שהצלם הסתיר לעדים את רגע מסירת הטבעת י"ל דמקודשת.

⁷ אבהע"ז סי' מ"ד ס"ק י"ב.

⁸ חו"מ סי' צ' ס"ק י"ד.

⁹ חו"מ סי' צ' ס"ק ז'.

¹⁰ יש מח' בגיטין פ"ו: בין ר"א לר"מ האם עדי חתימה כרתי (ר"מ) או עדי מסירה כרתי (ר' אלעזר) והרי"ף כתב דלר"א עדי מסירה כרתי וגם עדי חתימה. וכתב עליו הר"ן שלר"א רק עדי מסירה כרתי, ומה שמורה ר' אלעזר דעדי חתימה מהני, לאו משום דעדי חתימה כרתי אלא כיוון שהגט שביד האשה חתום, אנו יודעים שגט כשר הוא שנתב ע"י הבעל, ועל כרחך שנמסר מיד הבעל לידה, והמסירה היא דכרתי, ומכאן ראייה דאף שהעדים לא ראו המסירה, כיוון שברור לנו שהגט נמסר לידה, הוי כעדים.

¹¹ אבהע"ז סי' מ"ב ס"ג.

¹² אבה"ע סי' מ"ב ס"ק ט.

¹³ סי' מ"ד ס"ד.

¹⁴ סי' ק'.

שאלה: עדי קידושין שלא הצליחו לראות את מסירת הטבעת מהחתן לכלה, שכן באותו רגע ממש חדר הצלם לתוך החופה על מנת לתעד את דרכה של הטבעת לעבר אצבע הכלה וע"י כך מנע מהעדים לראות את מסירת הטבעת. האם האשה מקודשת או שצריכה קידושין נוספים?

תשובה:

המקור ל-2 עדים בקידושין

הגמרא בקידושין¹ מספרת שמר זוטרא ורב אדא סבא הסתפקו מדוע הצריכה התורה שני עדים בעדות ממון, האם זה כדי שבעלי הדין לא יחזרו בהם, או דילמא על מנת לקיים את הדבר צריך שני עדים.

הנפק"מ בשאלה זו היא במקרה שאין חשש רמאות, שאם זה מצד קיום הדבר צריך תמיד שני עדים, ואם זה מצד שלא יחזרו בהם – א"צ עדים. ופשט להם רב אשי דלא איכרו סהדי אלא לשקרי, כלומר מטרתם של העדים היא שאם אחד יכחיש את הדבר, שכנגדו יביא עדים שיעידו מה שהיה, וממילא במקום שאין חשש שישקרו א"צ עדים.

לפ"ז לכאורה גם בקידושין י"ל כן, שאם החתן והכלה יודו שהיו קידושין א"צ עדים?

אלא שבקידושין הדין שונה מדיני ממונות, ובקידושין הגמ"ז² אומרת שצריך תמיד שני עדים, ונלמד מג"ש דבר דבר ממנו והטעם הוא דאין דבר שבערוה פחות משניים.

האם ידיעה בלא ראייה מהני?

יש לחקור בעדי קידושין האם העדים צריכים לראות דווקא את מעשה הקידושין היינו מסירת הטבעת, או שצריך שהעדים יעידו שהיה מעשה קידושין והאשה התקדשה, במילים אחרות – האם ידיעה בלא ראיה של מסירת הטבעת מהני או לא?

הרשב"א בתשובה³ הביא מעשה בשני עדים שעמדו מאחורי הגדר ושמעו שראובן קידש את לאה באתרוג אבל לא ראו הנתינה, ופסק שאינה מקודשת, ואפילו ראו האתרוג יוצא מתחת ידה כיוון דצריך ראייה ממש.

אך המרדכי בקידושין⁴ בשם הרא"ם חולק, שאם עד ראה דבר המוכיח שקידש אותה, אע"פ שלא ראה נתינת הטבעת, הוי כאילו ראה גוף המעשה וראיתו מהגמ' בקידושין (סה). גבי המגרש את אשתו ולנה עמו בפונדקי דלביית הלל כיוון שנתייחדו בפני עדים אמרינן הן הן עדי ייחוד הן הן עדי ביאה דמחזקינן אותו שבא עליה לשם קידושין אף שלא ראו הביאה.

אלא שהמרדכי בגיטין⁵ כתב כהרשב"א ודחה את הרא"ם, כיוון דדווקא בביאה סגי בידיעה בלא ראייה⁶.

מחלוקת אחרונים:

הבית שמואל⁷ כתב גם הוא כהרא"ם שידיעה בלא ראייה מהני. והשוה זאת לדיני ממונות שבשניהם א"צ דרישה וחקירה, וכמו שבדיני ממונות

¹ ס"ה:

² סוטה ג', ורש"י גיטין ב: ד"ה "אין דבר ערוה".

³ ח"א אלף קצ"ג.

⁴ קידושין סי' תקל"א.

⁵ סי' תנ"א.

⁶ א. דאיכא למימר אש בנעורת ואינה שורפת, ב. לכו גס בה, ג. א"א לראות כמכחול בשפופרת דגנאי הוא.

דבר העורף:

ברצוני להודות ולברך באופן אישי ידיד יקר שעשה רבות למעני ולמען העלון. הבה"ח חיים ארנפלד הי"ו היה לי הרבה יותר מ"מקליד". תמיכתו הרבה, בייעוץ ובהדרכה היו לי לעזר רב ביותר. גם בביצוע תפקידים רבים שלא עלה בידי לבצע נעזרתי בחיים היקר. כעת, בעת גיוסו לשירות פעיל בצבא ההגנה לישראל שלוחה לו מכאן תודה והוקרה רבה בשמי ובשם קוראי העלון דבכל אתר ואתר. יהי"ר שתצליח בכל דרכיך ותחזור, ביחד עם כל המתגייסים בישיבה, שלם בגוף ובנפש.

מוטי פקטר

אכילה לפני התפילה

דניאל סגרון (ד')

הוא איסור חמור כיון דאסמכוה אקרא "וא"כ אע"פ שגם איסור ברכה לבטלה הוא איסור חמור מ"מ כיון ששני האיסורים חמורים אין לעבור על איסור חמור אחד כדי להינצל מאיסור חמור שני ואע"פ שלדעת הרמב"ם איסור ברכה לבטלה הוא מן התורה מ"מ גם לדעת הרא"ה והחינוך איסור אכילה קודם תפילת שחרית הוא מן התורה ונמצא דלדין שני האיסורים שקולים לפיכך אין לעבור על איסור אחד כדי להינצל מאיסור שני" עכ"ל הברכת ה'.

ג. טעם איסור אכילה קודם התפילה

על דברי הרב משה לוי השיב הרב עובדיה⁵ שכיון שכל טעם האיסור הוא להתגאות קודם התפילה כשטועם מעט בלבד אין בכך איסור דאורייתא ואפי' לדעת הרא"ה והחינוך, דהא מהאי טעמא התיורו לשתות מים כיון שאין זה גאווה, וגדולה מזאת כתב הפרי חדש בסיומן פ"ט שאם שותה לרפואה אפי' יכול לשתות אחר התפילה ואין הדבר מעלה או מוריד אם ישתה אח"כ, אפ"ה מותר דכיון שאין בזה דרך גאווה לא שייך בזה כלל האיסור⁶ וה"ה כאשר שכח ובירך פשיטא שאין בכך גאווה ויכול לטעום מעט כדי שלא תהיה ברכתו לבטלה⁷ וכ"ש שלדעת מרן איסור אכילה הוא מדרבנן ואיסור ברכה לבטלה הוא מדאורייתא כמו שהוכיח החיד"א בסיומן מ"ו סק"ו "ואתי דאורייתא ודחי לדרבנן כיון דסגי בטעימה כל שהוא"⁸ עכ"ל היבי"א, והובאו דבריו גם בפסקי תשובות⁹.

ד. סיכום

אדם ששכח ובירך על מאכל או משקה קודם התפילה לדעת הרב עובדיה יטעם מעט כדי שלא תהיה ברכתו לבטלה אך לדעת הרב משה לוי לא יטעם כלל.

⁵ יבי"א ח"י סימן ו'.

⁶ וביותר לדעת המקור חיים שבפחות מכוית שרי לכתחילה "שאין אכילה פחות מכוית ואף דחצי שיעור אסור מ"מ זה הוי רק אסמכתא" ותמהו עליו הא מבאר בשו"ת הריב"ש (סימן רפ"ז) שאף באיסור דרבנן אמרינן חצי שיעור אסור מן התורה ותיירן מרן ביבי"א שם דהמקור חיים לטעמיה איל שכתב בשו"ת חוות יאיר (סימן ט"ו) דכי קאמרינן חצי שיעור אסור מדרבנן ההינו דוקא בדברים שעיקרם מן התורה.

⁷ וכיוצא בזה כתב הרב זכור לאברהם (מערכת בשר וחלב דף קפ"ח ע"ב) שבדידיה הוה עובדא שלאחר שאכל בשר ועברו כארבע שעות מוזמן אכילתו שכח ובירך על גבינה והתיר לטעום מעט מן הגבינה כדי שלא תהיה ברכתו לבטלה ואע"פ שמרן פסק כרי"ף והרמב"ם שצריך לשהות בין בשר לגבינה שש שעות מ"מ כיון שיש חולקים וסוברים שבטילק השולחן ובירך ברכת המזון מותר לאכול גבינה יש לסמוך על זה כדי שלא תהיה ברכתו לבטלה.

⁸ ועייין בשו"ת אלישיב הכהן (לרב דקל כהן חתן הרב מאיר מאוזו שליט"א) סימן א' שדימה זאת למה שכתב הרמ"א (רע"א ה') שאם שכח ונטל ידיו ובירך המוציא קודם שיבדיל על הכוס יטעם מהלחם כדי שלא תהיה ברכתו לבטלה וכן פסק המ"ב שם (סקכ"ו).

⁹ סימן פ"ט אות י"ז סוף הערה 208.

שאלה: אדם שבירך על מאכל קודם התפילה – האם יטעם מעט קודם התפילה כדי שלא תהיה ברכתו לבטלה או שאינו רשאי כיון דעדיין לא התפלל?

תשובה:

א. האם יש חיוב מדאורייתא להתפלל?

כתב הרמב"ם¹: "מצות עשה להתפלל בכל יום שנאמר 'ועבדתם את ה' אלהיכם' מפי השמועה למדו שעבודה זו היא תפילה שנאמר 'ולעבדו בכל לבבכם' אמרו חכמים איזו היא עבודה שבלב זו תפילה ואין מנין התפילות מן התורה ואין משנה (נוסח) התפילה הזאת מן התורה, ואין לתפילה זמן קבוע מן התורה" אך הרמב"ן בהשגותיו לספר המצוות (מ"ע ה') האריך להשיג על הרמב"ם וסובר שעיקר תפילה אינו אלא מדרבנן ומה שלמדו זאת מפסוקים אינו אלא אסמכתא, וסיים הרמב"ן: "ואם אולי יהי מדרשם בתפילה עיקר מן התורה נמנה אותו במניינו של הרב (הרמב"ם) ונאמר שהיא מצוה לעת הצרות שנאמין שהוא יתברך ויתעלה שומע תפילה והוא המציל מן הצרות בתפילה וזעקה" והנה מרן (ק"ו, ס"ב) פסק ד"נשים ועבדים אע"פ שפטורים מק"ש חייבים בתפילה מפני שהיא מ"ע שלא הזמן גרמא" וביאר המג"א (סק"ב) שפסק כרמב"ם דעיקר מצות תפילה מן התורה, וכ"כ הב"ח הפר"ח והעו"ת בדעתו.

ב. איסור אכילה קודם התפילה - מדאורייתא או מדרבנן?

והנה, מקור הדין של איסור אכילה נלמד מפסוק דהכי איתא בפ"ק דברכות (י:): "וא"ר יוסי בר' חנינא משום ראב"י מאי דכתיב לא תאכלו על הדם לא תאכלו קודם שתתפללו על דמכם א"ר יצחק א"ר יוחנן א"ר יוסי בר' חנינא משום ראב"י כל האוכל ושותה ואח"כ מתפלל עליו הכתוב אומר ואותי השלכת אחרי גויך אל תקרי גויך אלא גאיך אמר הקב"ה אחר שנתגאה זה קיבל עליו מלכות שמים". והנה לפי הרמב"ן שכל עיקר מצות תפילה אינה אלא מדרבנן כתב המנחת חינוך² שפשוט שאיסור אכילה קודם התפילה אינו אלא מדרבנן אך לפי פסק מרן דתפילה דאורייתא יש לדון האם איסור האכילה הוא מדאורייתא- ובאמת מצינו בזה מח' בראשונים דדעת הרא"ש ותר"י שאיסור זה מדרבנן ודעת הרא"ה³ והחינוך (מצוה רמ"ח) דאיסור זה מדאורייתא. וכתב הרב משה לוי זצ"ל⁴ שכיון שלדעת הרא"ה והחינוך איסור זה מן התורה אין להתיר לטעום אף אם בירך דמאי חזית לעבור איסור אחד כדי להנצל מאיסור אחר וכ"ש שלרוב הראשונים איסור ברכה לבטלה הוא רק מדרבנן, ואפי' לדעת תר"י והרא"ש שאיסור אכילה קודם תפילה הוא רק מדרבנן מ"מ

¹ ריש הלכות תפילה וכ"כ בסה"מ מצוה ה'.

² רמ"ח אות ה'.

³ פקודת הלויים ברכות י'.

⁴ ברכת ה' ח"ב פ"א סעיף כ"ז הערה 102.

כתב חידה

הרב בן-ציון אלגזי שליט"א

שאלה: הקשה השאגת אריה בסי' פ"א על תוס' פסחים דף כט: שכתבו שאם משהה אדם חמץ ע"מ לבערו אינו עובר על "בל יראה" כיוון שהוא ניתק לעשה של "תשבתו". והקשה השאג"א האם נאמר לפי זה שמותר לגזול ע"מ להשיב, הרי בינתיים הוא עובר על הלאו ומה שניתק לעשה הוא רק כפרה על העבירה, אבל בודאי אסור לכתחילה!

התשובה אי"ה בשבוע הבא

תשובה לשבוע שעבר: שאלנו, מה פירושו של כתב החידה. והתשובה היא סיפור על פרעוש (פרשנו) שהיה רעב (רעבתן) ונכנס לתוך דבש (שבדבש) ושם נתבער ולא נשארה לו צורת בריה, לכן דינו כנשרף ומותר הדבש באכילה (בטל בשישים). את כתב החידה, שנכתב ע"י האבן עזרא, ניתן לקרוא מכל הכיוונים!!!

אינו ברשותו

הרב נתנאל ברקוביץ' שליט"א

הזמה על קרוביהם ותירח דיוכלים לקבל הזמתן בבית דין אחר ולפי זה קשה דגם בנידון דידן יקבלו הזמתם בבית דין אחר. וקשה על טעם זה.

אף על פי כן בקצות החושן כתב דנראה כמו הטעם דלא יקבלו הזמה ועל מה שהקשה בתוס' כתב דבנידון דידן אפילו בבית דין אחר לא תתקיים ההזמה וז"ל, "דהא קיימא לן דאין עדים זוממין נהרגין עד שייגמר הדין על פיהם כמבואר במשנה מכות ה: וכן פסק הרמב"ם בפ"כ מהל' עדות הל"א אין העדים זוממין נהרגין ולא לוקין ולא משלמין עד שיוזמו אחר שנגמר הדין אבל הוזמו קודם נגמר הדין אין נענשים וכיון דקיימא לן בבבא קמא עב: עד זומם למפרע הוא נפסל אם כן אם יוזמו הרי נפסלים באותה שעה ואם כן נגמר הדין לפני (דיינים) פסולים והוה ליה כמי שלא נגמר הדין ואין נענשין וכו' ואפילו למאן דאמר דמכאן ולהבא הוא נפסל הרי הוא כמו לאותו עדות דפסול לכולי עלמא", עיין שם בהמשך דבריו. ולכאורה יש להקשות דלאותה עדות מכאן ולהבא הוא נפסל מאי טעמא לא נאמר ממה נפשך דהרי הסברא דנפסל רק מכאן ולהבא היא משום דתלינן דלעדות אחרת לא שיקרו אלא רק מכאן ולהבא שיקרו אבל בנידון זה אי אפשר להענישם מדין כאשר זמם שהרי כשמענישם אמרינן דשיקרו הרי פסולים למפרע, אך לפי מה שכתבנו בפתח הדברים דלא תליא בלאו דשקר ובמעשה העבירה אלא בחלות שם עד זומם שאני.

ב גמרא עב: מצינו דנחלקו אביי ורבא אי עד זומם למפרע הוא נפסל או מכאן ולהבא. ולכאורה יש להקשות דאי נימא דהתורה חידשה דמאמינים למיזמים הובר הרב למפרע שהניזומים העידו שקר ואמאי לא יפסלו למפרע משעת העבירה וכמו שסבירא ליה לאביי ומאי טעמא דרבא.

ונראה דיסוד המחייב בעדים זוממים אינו מחמת הלאו דעדות שקר אלא חלות שם עד זומם בגברא הוא המחייבו בדיני עד זומם, וחלות זו חלה בשעת גמר דין כשבית דין מזימים אותם ולהכי נפסלו כהאי גוונא רק מכאן ולהבא ולא למפרע ואף לאביי יש לומר דסבירא ליה דחל השם דעד זומם למפרע משעת הגדת העדות ולהכי סבירא ליה דהם נפסלו למפרע ואף לשיטתו אין העבירה דעדות שקר מחייבתם ופוסלתם אלא חלות שם עד זומם הוא דאית ליה.

ועל פי זה יש בנותן טעם להביא ולהבין מה שכתב בקצות החושן (סי' ז' ס"ק ד') על מה שפסק בשולחן ערוך דאין עד המעיד נעשה דיין והביא דבתוס' כתובות כא ע"ב ד"ה הנח כתב בטעם דין זה שני טעמים חדא משום דבעינן ועמדו שני האנשים ואי אפשר להיות עד דיין. ועוד משום דבעינן עדות שאתה יכול להזימה והם לא יקבלו הזמה על עצמם והקשה שם בתוס' דלפי זה גם עדים קרובים לדיינים יפסלו דלא יקבלו

וראית את אחורי בימי אסתר ומרדכי

ר' אהוד שלמה פיקסלר

להשיב לו את אחותו בתנאי אחד: שיפתח את כף ידו ויראה לו שיש שם שערות... סלוצקי לא התרגש ואמר: ואם אראה לך שיש לי שם שערות, אתה מבטיח לתת לי את אחותי?? והמפקד חוזר שנית, כולו משועשע: 'הרי אמרתי לך כבר את התשובה...'

יצחק פשט את ידו לפני הנאצי הארור, וזה חישב להתעלף. בכף היד היו שערות רבות. פניו של המפקד חוררו וסמקו, וזאת גם בשל העובדה שכאשר רוצים בתרבות הגרמנית לתאר פלוגי הדומה לשטן, מציירים אותו עם שערות בכף היד. 'החזירו לו את אחותו, וסלקוהו מכאן במהירות האפשרית' צרח הנאצי באימה. האח והאחות סלוצקי שרדו את השואה ועלו לארץ ישראל. לאחר שנים כשסיפר את הסיפור סיים: 'לאבא שלי היתה מאפיה גדולה בפולין, בהיותי בגיל שבע, הכנסתי פעם אחת את ידי לאחד המערבלים וחתוכות מעור כף ידי נקרעו. הרופאים השתילו לי חתיכת עור אחרת בכף ידי, ועם צמיחת העור צמחו גם שערות... מאז כל פעם שיצאתי אמרה לי אימי להכניס את היד לכיס עקב המראה הלא סימפטי...'. רק הקב"ה הרואה מראשית אחרית ידע שיזדקק לשערות אלו להנצל מעמלק אחריתא זה!! ע"כ סיפורו של הרב זילברשטיין שליט"א.

בפרשתנו אומר השי"ת למשה רבנו ע"ה 'וראית את אחורי לפני לא יראו' ואומר רה"י שליט"א את ה' כל אחד יכול לראות כשיסתכל אל העבר, ויראה איך הכל מושגח הכל מתוכנן, וכך יחזה במציאותו יתברך. כך רצו גם מרדכי ואסתר שנורגש איך שהדבר הירע' שקרה שאסתר הצנועה נחטפת לבית המלך הפרוץ והשתיין, ואיך שהמלך כפוי הטובה אינו מיד משיב טובה למרדכי ושוכח שהציל את חייו, הכל הופך להיות בעצם תרופה שהוקדמה למכת עמלק. שלמרות שהיה זה לפני שנים רבות בשנת שבע, בעצם הכל עלילה אחת, השזורה כולה בהשגחתו יתברך... בימים ההם וכך גם בזמן הזה!

מזל טוב

לנריה קפח (ה'), לאירוסיו
לאבישי אהרוני (ה'), לאירוסיו
לפיני סבו (ה'), לאירוסיו

ל פי רוב יוצא שפרשת כי תשא סמוכה ונראית לפורים, ודאי שאין זה סתם הלא דבר הוא! רבים אינם שמים על לב שסיפור המגילה משתרע על פני שנים רבות. משנת שלוש למלכות אחשורוש ועד שנתו שלוש עשרה למלכותו בה היה ה'יונהפוך הוא אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם'. ובאמצע אסתר נלקחת לבית המלך בשנת שבע, ואיגרות המן נשלחות רק בשנת שתים עשרה... וכל התאריכים האלו כתובים במפורש במגילה! מדוע אם כן, נראה שהכל קורה במהירות ובבת אחת?

מספר הרב זילברשטיין שליט"א על יהודי אחד בשם יצחק סלוצקי. האיש היה נצר למשפחה גדולה ומסועפת בפולין, ומשפחתו היתה בין הראשונות שהושמדו במחנה השמדה אושוויץ. רק הוא ואחותו הספיקו להימלט ולהסתתר בכפר אחד. הוא היה אז בגיל 16 ואחותו צעירה ממנו בכמה שנים. תושבי הכפר היו גויים, ולמרות שידעו על זהותם היהודית, שמרו על שתיקה ולא גילו למפקדה הנאצית שהיתה במקום.

השניים הסתתרו במשך תקופה ארוכה במרתף. 'אסרתי על אחותי לצאת מן המרתף, ואני סיפקתי לה את כל צרכיה במזון ובביגוד וביתר הדברים' סיפר. כך עברו עליהם כמה חודשים. יום אחד בשבוע מה'קניוית', כשהגיע למרתף לא מצא את אחותו. הוא פרץ בריצה מהמרתף, ושאל את העוברים ושבים האם ידוע להם היכן נמצאת אחותו, והללו מצביעים על בניין המפקדה הנאצית הנמצאת במרכז הכפר. יצחק רץ אל הבניין, פרץ אל תוכו, תוך שהוא עוקף את כל השומרים המוצבים בחוץ. הוא נכנס אל הבניין, ופותח בזעקות אימים: 'הבו לי את אחותי, עכשיו! הקצינים הנאצים שלפו כבר את אקדחיהם והתכוננו לירות בו. רק ברגע האחרון נמנע האסון. היה זה כאשר המפקד הראשי שמע אף הוא את הצעקות המזורות והוציא את ראשו מחדרו וקרא ליהודי להכנס אליו. גם בלשכת המפקד המשיך לצעוק שיחזירו לו את אחותו עכשיו ומיד, ללא כל שהיות... המפקד היה משועשע מהמחזה, והחליט לשטות בו. הוא מפתיע אותו באומרו שהוא מוכן